

Spis treści

Przedmowa do wydania drugiego
Przedmowa do wydania trzeciego
Przedmiot i zakres historii doktryn polityczno-prawnych

Część I STAROŻYTNOŚĆ

U źródeł cywilizacji i refleksji politycznej

1. Najstarsze ogniska cywilizacji
2. Teokratyczny charakter władzy
3. Eudajmonizm
4. Majestat władzy

Rozdział 1 *Refleksja polityczna w myśli starożytnego Egiptu*

1. Zarys dziejów
2. Państwo i jego ideologia
3. Egipska koncepcja władzy
4. Ideały społeczne
5. Teokracja kapłańska

Rozdział 2 *Refleksja polityczna ludów Mezopotamii*

1. Wprowadzenie
2. Idee polityczne Babilonii
3. Idee polityczne Asyrii
4. Idee polityczne Persji

Rozdział 3 *Refleksja polityczna Chin starożytnych*

1. Rys historyczny
2. Konfucjanizm
3. Taoizm

Rozdział 4 *Myśl polityczna Indii starożytnych*

1. Wprowadzenie
2. Religia i kultura
3. Idee polityczne Asioki (III w. p.n.e.)

Rozdział 5 *Główne wątki refleksji politycznej dawnego Izraela*

1. Wprowadzenie
2. Dzieje dawnego Izraela
3. Struktury organizacyjne
4. Źródła
5. Prorocy
6. Mesjanizm
7. Podziały religijno-społeczne

Rozdział 6 *Myśl grecka*

1. Pojęcia polityczne okresu przedklasycznego
2. Główne wątki myśli politycznej tzw. „filozofów przyrody”
3. U progu Oświecenia
4. Doktryna polityczna demokracji
5. Sofiści
6. Sokrates i sokratycy
7. Filozoficzno-polityczny system Platona
8. Arystoteles – twórca systemów filozoficzno-politycznych
9. Doktryny hellenizmu

Rozdział 7 *Ideologia polityczno-prawna Rzymu starożytnego*

1. Wprowadzenie
2. Doktryna Polibiusza (200-118 r. p.n.e.)
3. Myśl polityczno-prawna M.T. Cyncerona (106-43 r. p.n.e.)
4. Idee polityczne pryncypatu
5. Stoicyzm rzymski
6. Główne tendencje doktryny prawa rzymskiego

Rozdział 8 *Myśl społeczno-polityczna wczesnego chrześcijaństwa*

1. Wprowadzenie
  2. Nauka Jezusa
  3. Nauka Pawła z Tarsu
  4. Dalszy rozwój myśli chrześcijańskiej
  5. Apologetyka
  6. Chrześcijaństwo po Edykcie Mediolańskim
- Rozdział 9 *Myśl społeczno-polityczna św. Augustyna*
1. Aureliusz Augustyn (354-430 r. n.e.)
  2. Założenia poznawcze i ontologiczne
  3. Etyka Augustyna
  4. Poglądy społeczne
  5. Państwo i prawo

Część II Myśl polityczna wieków średnich

Rozdział 1 *Charakterystyka ogólna*

1. Periodyzacja Średniowiecza
2. stosunki społeczno-ekonomiczne
3. Życie intelektualne
4. Przekazy literackie

Rozdział 2 *Myśl polityczna Bizancjum*

1. Podstawy potęgi
2. Justynian i cesaropapizm
3. Reformy okresu schyłkowego

Rozdział 3 *Ideologia polityczna i prawna Arabów średniowiecznych*

1. Rys historyczny
2. Wystąpienie Proroka
3. Koran i tradycja
4. Prawo muzułmańskie
5. Szkoły prawnicze
6. Państwo w ideologii islamu
7. Idee przewodnie piśmiennictwa arabskiego

Rozdział 4 *Doktryna cesarska na zachodzie Europy*

Idee panowania Karola Wielkiego

Rozdział 5 *Doktryna uniwersalizmu papieskiego i cesarskiego*

1. Walka o dominację
2. Teorie przewagi papieżstwa
3. Argumenty doktryny uniwersalizmu cesarskiego

Rozdział 6 *Myśl społeczna i polityczna św. Tomasza z Akwinu*

1. Awerroizm
2. Tomasz z Akwinu
3. Ontologia i gnoseologia
4. Państwo i społeczeństwo
5. Własność i praca
6. Prawo
7. Państwo i Kościół

Rozdział 7 *Zachodnioeuropejska ideologia polityczna z czasów państwa stanowego. Kształtowanie się idei państwa narodowego*

1. Wielka Karta Wolności
2. Spór Filipa IV Pięknego z Bonifacym VIII
3. Doktryna państwa narodowego

Rozdział 8 *Ruchy społeczno-religijne we Francji i Anglii i ich ideologia*

1. Przesłanki ludowej refleksji religijnej
2. Ideologia bogumiłów
3. Ruch odnowy społeczno-religijnej w Anglii: John Wiclef

Rozdział 9 *Program społeczno-religijny husytyzmu*

1. Geneza: Hieronim z Pragi i Jan Hus
2. Program religijno-społeczny husytyzmu

Rozdział 10 *Polska myśl polityczna późnego średniowiecza*

1. Najstarsze przekazy
2. Środowisko Uniwersytetu Krakowskiego
3. Jan Ostroróg

Część III Myśl polityczna Odrodzenia

Rozdział 1 *Wprowadzenie*

1. Spór o Renesans
2. Humanizm i reformacja
3. Postęp w zakresie nauki i techniki
4. Zagadnienie tolerancji

Rozdział 2 *Erazm z Rotterdamu (1467-1536)*

Rozdział 3 *Doktryna reformacji*

1. Marcin Luter
2. Tomasz Münzer
3. Ulrich Zwingli
4. Jan Kalwin

Rozdział 4 *Doktryna realizmu politycznego Mikołaja Machiavellego*

1. Mikołaj Machiavelli i jego dzieło
2. Realizm polityczny Machiavellego
3. Władza i sztuka rządzenia
4. Od księstwa do republiki
5. Armia narodowa
6. Konkluzje

Rozdział 5 *Doktryna suwerenności monarszej*

1. Jean Bodin i jego dzieło
2. Doktryna państwa i zagadnienie suwerenności
3. Konkluzje

Rozdział 6 *Utopia renesansowa*

1. Wprowadzenie
2. Tomasz Morus (1478-1535)
3. Franciszek Bacon (1561-1626)
4. Tomasz Campanella (1568-1639)

Rozdział 7 *Polska myśl polityczna okresu złotego wieku*

1. Egzekucja praw
2. Pisarze polityczni epoki
3. Andrzej Frycz Modrzewski (1503-1572)
4. Ideologia arianizmu polskiego (poł. XVI do poł. XVII w.)
5. Doktryna kontreformacji

Część IV Formowanie się ideologii nowożytnej

Rozdział 1 *Epoka i jej konflikty*

1. Życie intelektualne i przeobrażenia w sferze ekonomicznej
2. Rewolucja na terenie Niderlandów
3. Rewolucja angielska

Rozdział 2 *Szkoła prawa natury*

1. Konstrukcja praw natury
2. Hugo Grocjusz (1583-1645)
3. Tomasz Hobbes (1588-1679)
4. John Locke (1632-1704)

Rozdział 3 *Myśl polityczna oświecenia francuskiego*

1. Nowe zjawiska w sferze życia umysłowego
2. Voltaire (Wolter)
3. Ideologia liberalizmu arystokratycznego – szkoła ducha praw – Karol Monteskiusz (1689-1755)
4. Jan Jakub Rousseau (1712-1778)
5. Socjalizm utopijny: Meslier, Morelly, Mably

Rozdział 4 *Myśl polityczna oświecenia polskiego*

1. Warunki ustrojowe
2. Pierwsze projekty reform: Karwicki (1640-1724) i Leszczyński (1677-1766)
3. Stanisław Konarski (1700-1773)
4. Józef Wybicki (1747-1822)
5. Stanisław Staszic (1755-1826)
6. Hugo Kołłątaj (1750-1812)
7. Franciszek Salezy Jezierski (1740-1791)

Rozdział 5 *Myśl polityczna rewolucji amerykańskiej*

1. Federaliści i antyfederaliści
2. Program federalistów: Aleksander Hamilton (1757-1804)
3. Program antyfederalistów: Thomas Jefferson (1743-1826) i Thomas Paine (1737-1809)
4. Idee polityczne Konstytucji USA

Rozdział 6 *Myśl polityczna rewolucji francuskiej*

1. Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela
2. Program polityczny żyrondistów
3. Jakobini
4. Sprzysiężenie Równych: Babeuf (1760-1797)
5. Bonapartyzm

Część V Myśl polityczna wieku XIX

Rozdział 1 *U progu współczesności*

1. Klęska Napoleona
2. Kongres Wiedeński
3. Przeobrażenia ekonomiczne
4. Nowe prądy ideowe

Rozdział 2 *Krytyka konserwatywna ideologii rewolucyjnej. Konserwatyzm Burke'a. Romantyzm polityczny w Niemczech*

1. Przesłanki konserwatyzmu
2. Zasada legitymizmu
3. Joseph de Maistre (1754-1821)
4. Louis G.A. de Bonald (1754-1840)
5. Edmund Burke (1729-1797)
6. Niemiecki romantyzm polityczny

Rozdział 3 *Niemiecka szkoła historyczna*

1. Charakterystyka ogólna
2. Anton Friedrich Justus Thibaut
3. Gustaw von Hugo (1764-1844)
4. Fryderyk Karol von Savigny (1779-1861)
5. Geogr. Fryderyk Puchta (1798-1846)

Rozdział 4 *Myśl polityczna idealizmu niemieckiego: Kant, Fichte, Hegel*

1. Charakterystyka ogólna
2. Immanuel Kant (1724-1804)
3. Joann Gottlieb Fichte (1762-1814)
4. Geogr. Wilhelm Fryderyk Hegel (1770-1831)

Rozdział 5 *Doktryna polityczna liberalizmu*

1. Wprowadzenie
2. Adam Smith (1723-1790) i Dawid Ricardo (1772-1823)
3. Beniamin Constant (1767-1830)
4. Jeremy Bentham (1748-1832)
5. John Stuart Mill (1806-1873)
6. Alexis de Tocqueville (1805-1859)

Rozdział 6 *Polska ideologia społeczno-polityczna pierwszej połowy XIX wieku (1795-1863)*

1. Tło społeczno-polityczne okresu
2. Ideologia obozu konserwatywnego
3. Program liberałów
4. Program Joachima Lelewela (1796-1847)
5. Ideologia społeczno-polityczna obozu postępowego

6. Ideologia Towarzystwa Demokratycznego Polskiego
7. Program Gromad Ludu Polskiego
8. Socjalizm utopijny L. Królikowskiego (1799-1878)
9. Ideologia nurtu rewolucyjno-demokratycznego w kraju

Rozdział 7 *Socjalizm*

1. Rozwój kapitalizmu i nędza proletariuszy
2. Narodziny socjalizmu
3. Socjalizm utopijny
4. Tak zwany „socjalizm naukowy”: K. Marks (1818-1883) i F. Engels (1820-1895)
5. Dalsza ewolucja myśli socjalistycznej. Lasalle (1825-1864) i lasalczycy
6. Centryzm i austromarksizm

Rozdział 8 *Anarchizm i anarchosyndykalizm*

1. Geneza
2. William Godwin (1756-1836)
3. Pierre Joseph Proudhon (1809-1865)
4. Michał Aleksandrowicz Bakunin (1814-1876)
5. Piotr Kropotkin (1842-1921)
6. Lew Tołstoj (1824-1910)
7. Anarchosyndykalizm: Jerzy Sopol (1847-1922)

Rozdział 9 *Pozytywizm filozoficzno-socjologiczny i prawny*

1. Rozwój pozytywizmu filozoficznego
2. August Comte (1798-1857)
3. Herbert Spencer (1820-1903) oraz Emil Durkheim (1858-1917)
4. Pozytywizm prawniczy: wprowadzenie

Rozdział 10 *Darwinizm społeczny*

1. Geneza
2. Herbert Spencer (1820-1903)
3. Emile Durkheim (1858-1917)
4. Ludwik Gumplowicz (1838-1909)

Rozdział 11 *Rasizm i nacjonalizm*

1. Rozwój doktryn rasowych
2. Doktryna A. Gobineau (1816-1882)
3. G. Vacher de Lapouge (1854-1936)
4. Doktryna Houstona Stewarda Chamerlaina (1855-1927)
5. Fryderyk Nietzsche (1844-1900)
6. Rozwój ideologii nacjonalistycznej

Rozdział 12 *Oficjalna doktryna społeczno-polityczna Kościoła katolickiego*

1. Ramy doktrynalne
2. W okowach legitymizmu
3. „Błędy” stulecia
4. Leon XIII, odnowa doktryny

Rozdział 13 *Solidarystyczna teoria prawa*

1. Solidaryzm w doktrynach wieku XIX
2. Solidarystyczna teoria prawa Leona Duguita (1859-1928)

Część VI Współczesna myśl polityczna

Rozdział 1 *Polska myśl społeczno-polityczna (1864-1939)*

1. Charakterystyka ogólna
2. Pozytywizm
3. Trójlojalizm
4. Rozwój ideologii socjalistycznej
5. Ideologia Narodowej Demokracji
6. Naród i państwo w ideologii J. Piłsudskiego (1867-1935)
7. Wojciech Korfanty (1873-1939)

Rozdział 2 *Psychologiczna teoria prawa i państwa Leona Petrażyckiego*

1. Leon Petrażycki (1867-1931) – życie i dzieło
2. Analiza psychologiczna we wcześniejszych koncepcjach

3. Rola introspekcji
4. Rola emocji moralnych i prawnych
5. Prymat emocji prawnych
6. Polityka prawa
7. Psychologiczna analiza państwa

Rozdział 3 *Nomatywistyczna teoria prawa i państwa*

1. Hans Kelsen (1881-1973)
2. Założenia metodologiczne
3. Formalny charakter aktu prawnego
4. Prawo w znaczeniu eksplikatywnym i normatywnym
5. Normy prawne to normy sankcjonujące
6. Zachowanie
7. Budowa systemu prawnego
8. Problematyka państwa
9. Podstawowe typy ustrojowe

Rozdział 4 *Leninizm, Stalinizm i tzw. „socjalizm realny”*

1. Włodzimierz Ilicz Lenin (1870-1924)
2. Józef Stalin (1879-1953)
3. Państwo „realnego socjalizmu”

Rozdział 5 *Ideologia faszyzmu i narodowego socjalizmu*

1. Geneza faszyzmu włoskiego
2. Ideologia faszyzmu włoskiego
3. Geneza faszyzmu niemieckiego
4. Faszyzm w innych krajach Europy

Rozdział 6 *Ideologia państwa dobrobytu*

1. Geneza. Reformy Bismarcka (1815-1898)
2. Reformy brytyjskie
3. Program New Dealu
4. Doktryna Beveridge'a (1879-1963)
5. Doktryna Keynesa (1883-1946)
6. Doktryna państwa dobrobytu a doświadczenie państw kapitalistycznych

Rozdział 7 *Funkcjonalizm w prawie amerykańskim*

1. Charakterystyka ogólna amerykańskiego systemu prawa
2. Wpływ pragmatyzmu i behawioryzmu
3. Wpływ systemu prawnego i filozofii na teorię prawa
4. Funkcjonalizm w teorii prawa
5. Idealizm prawniczy
6. Realizm prawniczy
7. Konkluzje

Rozdział 8 *Myśl społeczno-polityczna Kościoła katolickiego w XX wieku*

1. Konserwatyzm pontyfikatu Piusa X (1835-1914)
2. Powrót na drogę reform
3. Treści społeczne encykliki *Quadragesimo Anno*
4. Kościół wobec faszyzmu i komunizmu
5. Aggiornamento i duch ekumenizmu
6. Treści społeczne encykliki *Mater et Magistra*
7. Pontyfikat Pawła VI
8. Pontyfikat Jana Pawła II

Rozdział 9 *Ideologia „socjalizmu demokratycznego”*

1. Geneza socjaldemokracji
2. Socjaldemokracja brytyjska
3. Socjaldemokracja niemiecka
4. Konkluzje

Rozdział 10 *Doktryna państwa prawa*

1. Geneza koncepcji państwa prawa
2. Czołowi przedstawiciele
3. Doktryna socjalnego państwa prawnego

Rozdział 11 *Doktryny społeczno-polityczne czasów najnowszych: teoria konwergencji; doktryna menedżerów; neoliberalizm; konserwatyzm*

1. Wprowadzenie
2. Teoria konwergencji
3. Doktryna menedżerów
4. Neoliberalizm
5. Konserwatyzm

Rozdział 12 *Główne nurty myśli politycznej Indii nowożytnych*

1. Myśl polityczna „renesansu indyjskiego”
2. Idealizm polityczny M.K. Gandhiego (1869-1948)

Rozdział 13 *Główne tendencje refleksji politycznej Trzeciego Świata*

1. Wprowadzenie
2. Tendencje okresu postkolonialnego
3. Socjalizm w krajach Trzeciego Świata

Posłowie

Indeks nazwisk